

GLAGOLJSKO PISMO NIKOLE MODRUŠKOGA

Nikola ŽIC

Glagoljsko pismo biskupa Nikole iz XV stoljeća publicirao je Ivan Kukuljević gotovo prije jednoga stoljeća¹ prema prijepisu, što ga je dobio od Ivana Brčića (1824—1870). O izvorniku ne zna se ništa, a o prijepisu samo to, da je bio napisan, bogzna čijom rukom i kada, na jednom poderanom listu. Danas je i taj prijepis, ako još postoji, daleko od nas, možda u Lenjingradu.

Kukuljević ga je objavio glagoljicom, a kasniji izdavači Ivan Broz² latinicom, Đuro Šurmin³ ćirilicom i Luka Jelić⁴ opet latinicom. Broz je izvršio neke ispravke teksta, a Broz i Vatroslav Jagić⁵ istaknuše s pohvalom glavnu misao pisma. Jagića je Nikolina obrana staroslavenskoga bogoslužja (tj. sama stvar) toliko zaniijela, da nije modruškoga biskupa ni spomenuo po imenu. Pismo nije do danas proučeno ni ocijenjeno, a i o piscu znademo još uvijek premalo⁶.

Kukuljević je pismo datirao »1461—1470«. To prihvatiše svi kasniji izdavači, premda nije dobro. Prva godina označuje ispravno početak Nikolina biskupovanja, a druga — navodno — godinu njegove smrti. Budući da je biskup napisao pismo, kada je bio gubernator u Italiji, napisao ga je sigurno koju godinu poslije 1461, jer je poznato, da je zauvijek otišao iz Modruša i trajno boravio u Italiji od g. 1463 ili 1464. dalje sve do smrti. A da je umro 10 godina kasnije, t. j. 1480, bilo je već prije Kukuljevićeva izdanja poznato i Šimi Ljubiću⁷ i

¹ Acta croatica I. Zagreb 1863, str. 107—108.

² Crtice iz hrvatske književnosti, Zagreb 1888, sv. II, str. 82—84.

³ Hrvatski spomenici I, Zagreb 1898, str. 261—263.

⁴ Fontes historici liturgiae glag.-rom., Krk 1906.

⁵ Na 25. str. Vodnikove Povijesti hrv. književnosti iz g. 1913.

⁶ Nikola Žic: Najstarija inkunabula hrvatskog autora, Kodeksi modruškoga biskupa Nikole, Knjižnica modruškoga biskupa Nikole, Grob znamenitoga Hrvata — sve u Nastavnom vjesniku knj. XLI, Zagreb 1932/1933.

⁷ Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Beč 1856, str. 190. s. v. Machinense.

Manojlu Sladoviću⁸, a po svoj prilici je već onda to znao i Franjo Rački, koji je već bio izradio *Series Episcoporum Dioecesium Segniensis, item Corbaviensis seu Modrušiensis, et quondam Otočanae* («A suo concinatore Dre Francisco Rački denuo revisa et emendata»)⁹. No očit dokaz, da je Nikola umro tek početkom 1480, pruža pismo kralja Matije Korvina papi Sikstu IV, datirano u Budimu dne 15. svibnja 1480, i ostala korespondencija o pitanju Nikolina nasljednika na biskupskoj stolici u Modrušama.¹⁰

Prema tome bi pismo bilo napisano, dakako u Italiji, između god. 1463/64. i 1480. Poblize datiranje bilo bi moguće, kada bi nam bilo poznato vrijeme Nikolina gubernatorstva u gradovima, koji su navedeni u pismu. To su Spoleto («Špurlit»), Tolfa («Tolda») i Amelia («Ameria»). Nešto je otkriveno i u tom pogledu. G. B. Vermiglioli¹¹ znade, da je Nikola bio gubernator Spoleta malo prije ili malo poslije svoje službe u papinskoj legaciji kardinala Rafaela Riarija, koja je bila u Perugi god. 1477/1478. Nikola je dakle napisao pismo o obrani glagoljice i poslao ga kaptolu u Modruše negdje između god. 1477. i 1480, i to vjerojatno u vrijeme svoga boravka u Spoletu, koji je bio najvažniji i za gubernatora najpodesniji između onih triju gradova. No budući da je Nikola i za vrijeme svojih različitih služba po Papinskoj državi znao često i dugo boraviti u Rimu uz papu (Siksta IV), izlazeći samo na mahove po službenoj dužnosti u različita mjesta Papinske države, moglo je pismo biti napisano također izvan Spoleta i Rima negdje drugdje u Papinskoj državi, ali svakako potkraj biskupova života, a ne između 1461. i 1470.

Glagoljsko pismo modruškoga biskupa Nikole treba dakle datirati između god. 1477. i 1480.

⁸ Pověst biskupijah senjske i modruške ili krbavske, Trst, 1856., str. 143—144.

⁹ Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis pro anno 1910, Senj 1910, 24 i 30 str. Također neka starija izdanja šematizma.

¹⁰ Odmah poslije Nikoline smrti poremetili su se skladni odnosi među papom Sikstom IV i kraljem Matijom. Nastao je spor o popunjenju biskupske stolice u Modrušama. Papa je imenovao biskupom Kristofora Dubrovčanina, dvorskoga svećenika svoga nećaka kardinala Julija Riarija, a kralj odnosno po njegovu ovlaštenju kraljica Beatrice predlagala je i zahtijevala postavljenje svoga ispovjednika Antuna Zadranina. O tome je nastala živahna i oštra korespondencija između pristalica jedne i druge kandidature. Objavili su je Monumenta Vat. Hungariae (tom I/6, Budimpešta 1891) i V. Fraknoi, Matyas kiraly levelei (Budimpešta 1895). Prvo je pismo o tom pitanju dd. Budim 15. V. 1480. Prema tome je Nikola umro malo prije toga, jamačno u prvim mjesecima godine 1480. i to u Rimu, gdje je i pokopan.

¹¹ Memorie per servire alla vita di Francesco Maturanzio, Perugia, 1807, str. 104. i 118.

Prijepis (možda i prijepis prijepisa) je slab i u pojedinostima nepouzdan. Ipak, sadržaj pisma otklanja pomisao na falsifikat, pa nema razloga posumnjati u nekadašnju egzistenciju izvornika. Preciznije datiranje dragocjenog spomenika olakšat će jedino novi podaci o životu i radu njegova autora, a tih još ima nesumnjivo mnogo u Nikolinim rukopisima i knjigama te uopće u rimskim arhivima. Značajna obrana glagoljice i borba za nju zaslužuju pažnju, da se bolje upozna autor pisma, da se pročisti sadržaj i po mogućnosti još točnije odredi mjesto i datum, gdje i kada je modruški biskup napisao ovo glagoljsko pismo svojim kanonicima u Modrušama.

RÉSUMÉ

On ne savait pas exactement, quand la lettre de Nicolas, évêque de Modruše, caractéristique par la tolérance envers l'église orthodoxe et par une attitude de défense contre ceux qui niaient à l'écriture glagolitique le droit d'exister, était écrite. Kukuljević et différents auteurs après lui ont daté cette lettre entre l'an 1461 et 1470. L'auteur place, en raison des fonctions que l'évêque Nicolas avait exercées en Italie, la date de la lettre entre l'an 1477 et 1480.